

Klima- og miljødepartementet

Deres referanse: 16/1924-24

8. januar 2021

## Innspill til tiltaksplan for pollinerende insekter

Vi viser til departementets brev av 26. november som inviterer til innspill til nasjonal tiltaksplan for pollinerende insekter, basert på et utkast oversendt 23. mars fra Miljødirektoratet .

Vi vil naturligvis benytte oss av anledningen, men vi finner det svært merkelig at departementet tok dette skrittet først åtte måneder etter at utkastet forelå. Dette betyr enten at departementet ikke har foretatt seg noe med direktoratets utkast, eller at departementet har jobbet med å revidere utkastet i åtte måneder uten å be om innspill. Det er ikke godt å si hva som er verst.

Sabima har også tidligere kritisert uhyre langsom fremdrift, etter at det tok over to år fra vedtak i Stortinget til en svak strategi ble fremlagt i juni 2018:

<https://www.sabima.no/pollinatorstrategi-uten-ambisjoner/>

Det tok så ytterligere nesten to år å få laget utkast til handlingsplan, og nå har vi snart tapt enda ett år. Denne ekstreme sendrektigheten står i sterk kontrast til daværende miljøminister Vidar Helgesen i Stortingets spørretime i 2017 omtalte tapet av insekter som et nasjonalt sikkerhetsspørsmål. Også nåværende miljøminister Sveinung Rotevatns uttalelser til NRK i mai 2020 om Sabima hadde misforstått prosessen og at en *vedtatt* plan skulle være like om hjørnet stilles også i et merkelig lys. Nå har det om en drøy måned gått fem år siden Stortinget vedtok at en nasjonal plan skulle lages.

At Miljødirektoratet i oversendelsen omtaler sitt eget utkast til plan som «*lite konkret, ambisiøs og forpliktende*» gir ytterligere grunn til bekymring – og tilsvarende store forventninger til at regjeringen nå lager en plan som faktisk gjør en forskjell, og bidrar til å løse sikkerhetskrisen statsråd Helgesen omtalte.

Mange av manglene og hullene som må fylles for at tiltaksplanen skal kunne utgjøre en forskjell påpeker Miljødirektoratet selv i sitt forslag til tverrsektoriell tiltaksplan. Blant annet påpeker Miljødirektoratet at det ikke er satt ned en direktoratsgruppe med et eget mandat for å bidra til oppfølging av planen. Miljødirektoratet påpeker også behovet for nye tiltak eller oppskalering av eksisterende tiltak for å snu den negative trenden for pollinerende insekter i Norge, og er altså tvilende til at handlingsplanen slik den forelå i det hele tatt vil gjøre en forskjell. **Miljødirektoratets egne bekymringer må tas på største alvor av departementet.**

Ifølge pollinatorstrategien skulle tiltaksplanen utarbeides av Miljødirektoratet, gjennom pollinatorforum. Medlemmene i pollinatorforumet har imidlertid ikke vært involvert i diskusjonen rundt aktuelle tiltak, og kun blitt invitert til å høre på sektorenes forslag. Pollinatorforumets medlemmer ble heller ikke orientert da forslaget fra Miljødirektoratet ble oversendt til Klima- og miljødepartementet. Sabima fikk tilfeldigvis rede på det fordi vi har etterlyst planen gjentatte ganger. **Sabima mener pollinatorforum må involveres på en langt mer aktiv måte om det ikke skal være et alibi for påvirkning uten reell påvirkningskraft.**

Av sektorene som har deltatt i utarbeidelsen av forslaget til handlingsplan er det primært Miljødirektoratet som har foreslått konkrete oppfølgingstiltak for egen sektor. Forslagene til tiltak fra de andre sektorene er stort sett vage, lite forpliktende og lite målbare. Helse- og utdanningssektorene har underskrevet strategien, men har ikke vært med på utarbeidningen av tiltaksplanen og vil dermed, så vidt vi kan forstå, ikke bidra til oppfølging av strategien. **Sabima mener det må lages konkrete, operative tiltak for alle sektorer dersom handlingsplanen skal lykkes.**

Under følger noen generelle utfordringer med forslaget fra Miljødirektoratet, med noen få eksempler fra de foreslåtte tiltakene for å illustrere problemstillingene:

- Miljødirektoratet skriver at tiltaksplanen framstår som «lite konkret, ambisjøs, og forpliktende». Ofte er ambisjonsnivået for tiltakene ikke definert eller består av videreføring av dagens praksis. For eksempel i tiltak nr. 4 står det at Avinor skal vurdere behovet for nye kartlegginger av viktig areal for pollinerende insekter. Når det kun er noen få områder (ett?) som er kartlagt, bør ambisjonsnivået være betydelig høyere. Videre for tiltak 11 står det ingenting om hva som er ambisjonsnivået for tiltaket.
- Veldig få av tiltakene har en tidslinje for når de skal være gjennomført (annet enn kort, middels, lang, som er lite målbart), noe som gjør det utfordrende å evaluere om tiltaket er nådd. For eksempel i tiltak nr. 5, nr. 9 fremkommer det ikke når tiltaket skal være gjennomført, eller hva som er ambisjonsnivået, kun når det skal startes opp.
- En del av målene fra strategien er relevante for flere sektorer enn dem som har forpliktet seg til å følge opp, for eksempel målet om naturlig revegetering (2.8) som kun Avinor og Statens vegvesen har forpliktet seg til, men som er relevant for et flertall av sektorene. Jernbane og kraftgater er spesifikt nevnt i målet uten at disse sektorene har definert tiltak for seg. Mål 2.10 om tiltak mot fremmede arter er det kun Avinor, Miljødirektoratet og Statens vegvesen som har forpliktet seg til, mens dette målet er høyst relevant for samtlige sektorer.
- Alle sektorene med arealansvar må sette tydelige mål for og beskrive hvordan andelen blomsterrike arealer skal øke.

Tilskudd til ville pollinerende insekter skal bidra til å sikre og bedre leveområdene for ville pollinerende insekter gjennom tiltak som etablering eller restaurering av leveområder, skjøtsel av områder, fjerning av fremmede arter, tilpasset driftsform i

jordbruket og informasjonsvirksomhet. I 2020 var det 3 millioner til utdeling, mens det ble søkt om over 16 millioner på posten. Denne posten kan bidra til at private, næringsliv og kommuner kan bidra med å tilrettelegge for pollinerende insekter, men **da må tilskuddsposten økes betydelig**. Også 16 millioner er et svært beskjedent beløp i den store sammenheng og gitt problemets alvorlighet.

**Det må settes av friske midler til målrettet forskning** der kunnskapen er mangelfull, **kunnskapsformidling** til allmennheten, **tilskuddsordninger** for å følge tiltakene i strategien, og **kapasitet hos statlige og kommunale myndigheter** til å følge opp strategien. To forskningsprosjekter som det er særlig relevant å utvide er NINAs overvåking av insekter, som i 2020 har vært gjennomført som en pilot i skog og semi-naturlig lavland på Østlandet, og overvåkingsprogrammet for humler og dagsommerfugler som gjennomføres i tre regioner. For å få maksimal uttelling av disse to forskningsprogrammene, bør de utvides til hele landet.

Landbrukssektoren har et særlig viktig ansvar. Landbruket er både avhengig av de pollinerende insektene og er en av våre viktigste arealforvaltere. Det finnes noen tilskuddsordninger som er positive for pollinerende insekter i landbruket, blant annet tilskudd til soner for pollinerende insekter, og tilskudd til skjøtsel av kantsoner. I omtalen av landbrukets tilskuddsposter i tiltaksplanen er det imidlertid ingen ambisjoner for økning av disse, eller for eksempel øremerking av tiltak som fremmer biologisk mangfold som en del av SMIL-midlene eller miljøtiltak i skogbruket. Tiltakene som presenteres er kun en videreføring av eksisterende tiltak.

For at det skal lønne seg å ta vare på og bruke det artsrike kulturlandskapet, må det langt sterkere lut til i landbruket. En «videreføring av eksisterende tiltak» vil per definisjon bare videreføre den nedgangen i insektbestander som er årsaken til varselet om sikkerhetskrise og Stortingets vedtak! **Bønder som holder kulturlandskapet i hevd må bli langt tydeligere premiert gjennom økonomiske virkemidler** for samfunnsbidraget sitt med å ta vare på artene som lever i dette landskapet, kulturverdiene, lokal matsikkerhet og forsyningssikkerhet.

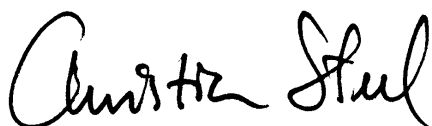
Samferdselssektoren har blitt oppsplittet i flere enheter og på ulike nivåer, noe som gjør det utfordrende å samle innsatsen i sektoren. Samferdselsdepartementet har like fullt et overordnet ansvar for samferdselsområdet og må gå langt tyngre og tydeligere inn i arbeidet, og påta seg konkrete forpliktelser.

**Det må utpekes flere «prioriterte arter» og «utvalgte naturtyper»** for å beskytte våre mest utsatte pollinerende arter og deres leveområder. Prioriterte arter som må utpekes er blant annet kløverhumle, slåttemumle, lundgjøkhumble, strandmurerbie, furusotblomsterflue og flere andre av våre mest trua blomsterfluearter, samt kammarimjelle og andre karplanter, i tillegg til flere ulike kulturlandskapstyper.

Det må bygges opp storskala produksjon av pollinatorvennlige frøblandinger av norske, regionalt stedeegne planter. NIBIO har flere spennende prosjekter på gang, både med produksjon av regionale blomsterfrøblandinger for tørreng og friskeng, og med utvikling av frøblandinger til mer næringsrik jord. Så langt klarer ikke NIBIO å fylle markedsbehovet med sine frø, noe som medfører at det importeres frø, også fremmede arter, for utplanting i Norge. Bruk av importerte frø er en uakseptabel måte å tilrettelegge for pollinerende insekter på. **NIBIO har behov for mer, og mer forutsigbar, finansiell støtte i utviklingsfasen for frøblandingen.** Videre må det være en forutsigbar etterspørsel, som kan oppnås gjennom prioritering gjennom offentlige innkjøp fra samferdselssektoren, kommunesektoren og andre store offentlige arealaktører.

Arealendringer er den største trusselen mot norsk natur. Miljødirektoratet peker på at en viktig mangel med forslaget til tiltaksplan er at den i så liten grad inneholder tiltak fra sektorene om å redusere omdisponering av leveområder og/eller sikre leveområder. Her bør sektorene forplikte seg i betydelig større grad, og lovverk og forvaltningssystemet må strammes opp slik at det blir vanskeligere å bygge ned eller på andre måter omdisponere det artsrike kulturlandskapet.

Vennlig hilsen



Christian Steel  
Generalsekretær